

de pagar la mensualitat a l'amo, calia pagar-la a l'ajuntament. Els nostres revolucionaris també competiren amb els seus germans soviètics que batejaren de nou molts noms de ciutat. Així Sant Petersburg es convertí en Leningrad, Volgograd en Stalingrad... Els nostres revolucionaris no quedaren curts: Sant Cugat del Vallès es convertí amb Pins del Vallès, Sant Climent de Llobregat en Cirerers del Llobregat, Sant Andreu del Palomar en Harmonia del Palomar.

Continua la incògnita de qui va provocar aquell desgavell. No va ser exclusiu de Catalunya. Es pot trobar una connexió amb Madrid. Clara Campoamor en les seves memòries, també plantejà la mateixa pregunta. Per què es va retirar la Guàrdia Civil que a Madrid era bastant copiosa i a més estava entrenada a posar ordre als carrers?

Potser seran els americans els qui desvetllaran la incògnita que amb l'arribada a Mart trobaran testimonis, constatant que uns marcians emprengueren una expedició a la Terra per cremar esglésies, monestirs i ermites i, sobretot, la meravellosa trona renaixentista que hi havia a l'església de Argentona.

LLIBRES A RAIG

fantasia i realitat

MARIA JOSEP CASTILLO

Els dos llibres comentats en aquest número no tenen gairebé res en comú, excepte la passió que els seus autors posen en els temes que tracten. En Ramon Coll ens transporta a un món de llegendes que tenen com a escenari la nostra comarca. La Maria Rosa Serrano ens fa viatjar més enllà de l'Atlàntic, a Costa Rica, per apropar-nos a un personatge d'origen català que va portar les regnes d'aquell país com a president.

comú, excepte la passió que els seus autors posen en els temes que tracten. En Ramon Coll ens transporta a un món de llegendes que tenen com a escenari la nostra comarca. La Maria Rosa Serrano ens fa viatjar més enllà de l'Atlàntic, a Costa Rica, per apropar-nos a un personatge d'origen català que va portar les regnes d'aquell país com a president.

El Maresme fantàstic. Llegendes

Una llegenda és un relat d'una tradició local o d'un succés imaginari que s'ha conservat oralment o que s'ha fixat per escrit. La paraula llegenda prové del verb llatí "legere", llegir, concretament del seu gerundi, "llegenda". Aquestes narracions poden tenir un vessant popular, que a voltes la literatura en majúscules ha recollit de la mà d'autors com el duc de Rivas o Bécquer en llengua castellana. En català s'han fet també recopilacions de rondalles i llegendes, com la que aquí ens ocupa.

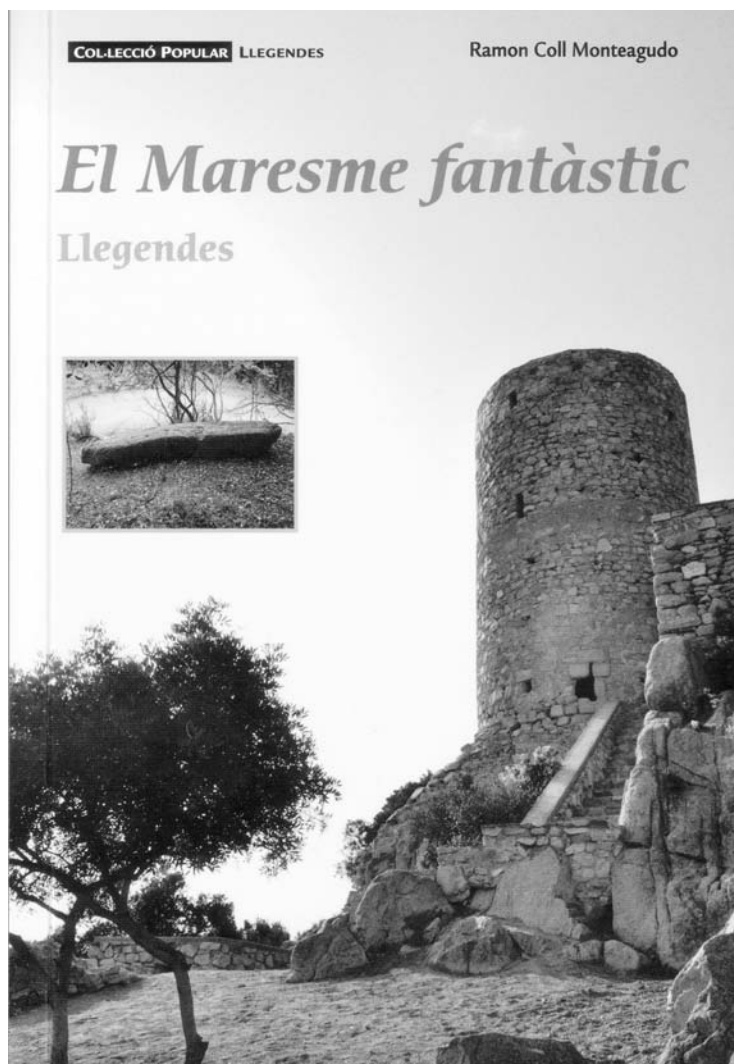
L'historiador Ramon Coll treballa com a tècnic de cultura a l'ajuntament de Premià de Mar i ha realitzat diversos estudis de caràcter arqueològic i etnogràfic centrats en aquesta localitat o les seves rodalies. En aquest cas amplia l'àmbit geogràfic a tota la comarca, de nord a sud i de la costa a l'interior. Utilitzant especialment fonts bibliogràfiques, l'autor recull llegendes protagonitzades per bruixes, fades, dimo-

nis, dones d'aigua, Mares de Déu, sants i santes... L'autor prepara un segon volum de relats llegendaris també d'àmbit comarcal però amb un rerefons històric.

Són gairebé 150 les llegendes recollides, agrupades en tretze capítols que tenen com a leitmotiv els seus protagonistes (encantades i dones d'aigua, éssers fantàstics, dimonis, bruixes i bruixots, fantasmes, Mares de Déu, sants i santes o fins i tot Jesucrist) o els indrets on transcorren aquestes històries (dolmens i menhirs, pous, mines, castells...). Són relats curts, alguns de menys d'una pàgina, d'altres un pèl més extensos, i tots ells acaben amb la referència a la font bibliogràfica on apareixen. De tota manera al final de llibre trobem l'extens llistat de volums utilitzats.

La nostra vila és escenari de diverses d'aquestes llegendes habitades per éssers sobrenaturals. La primera del recull, "La bruixa de la pinta d'or", la protagonitzen un sanador argentoní, en Vellot, i la bruixa esmentada al títol. Més bruixes apareixen a "Les bruixes de la vall de can Riudemeia". També se'ns esmenta la llegenda de la campana La Juliana, que espantava tempestes i bruixots, o de com es va ensorrar l'ermita de sant Jaume de Trajà quan un dels seus propietaris va decidir no ser-hi enterrat i el seu fantasma vaga per les ruïnes. Un altre relat el protagonitza el pastor que va localitzar la talla de la Mare de Déu del Viver.

Algunes llegendes tenen a veure amb un indret no argentoní, però sí molt proper, el castell de

■ Coll, Ramon

■ *El Maresme fantàstic. Llegendes,*

Farell Editors. Col·lecció Popular Llegendes
Sant Vicenç de Castellet,
2012

■ 144 pàgines

Burriac. És el cas de les relacionades amb la cova de la Mala Dona ("L'hereu del castell de Burriac" i "L'assalt al castell de Burriac"), amb les bruixes de Burriac o amb les mines que envolten la muntanya on s'alça el castell.

De Burriac com a escenari de llegendes en deixa constància el

llibre des de la seva portada, on apareix la torre de planta circular del castell, juntament amb una petita fotografia de la Pedra del Diable, propera al Dolmen de la Roca d'en Toni de Vilassar de Dalt, mentre que a la contraportada veiem fotografiada la cova de les Encantades de Céllecs.

A l'espera, doncs, del segon recull de llegendes maresmenques, gaudim ara d'aquest món d'éssers i llocs fantàstics propers a nosaltres.

José Figueres Ferrer.
Arrels de l'home que va transformar un país

La Maria Rosa Serrano és llicenciada en Antropologia i

doctora en Història d'Amèrica per la Universitat de Barcelona. Fa deu anys que es va publicar la seva tesi doctoral, dirigida per Miquel Izard, i titulada *Catalanes en Costa Rica. Aportación política, social y económica, 1906-1994*. La coneixença de la Maria Rosa amb alguns socis de la nostra entitat ha fet que arribés a les nostres mans l'exemplar que ara comentem, centrat en un d'aquests catalans, José Figueres. Un llibre que ella mateixa ha publicat, com a punt culminant d'una investigació profunda al voltant d'un personatge del que reivindica les seves arrels catalanes.

L'autora va constatar en el seu primer viatge a aquest país que la catalana era la colònia estrangera més nombrosa en aquelles terres. A Costa Rica va conèixer els descendents de José Ferrer.

Nascut el 1906 a San Ramón de Alajuela, a Costa Rica, José Ferrer era fill de catalans emigrats a l'Amèrica Central. I arribarà a ser president del seu país durant tres legislatures. El pare, en Marià Figueres, metge, era fill de mestres d'Os de Balaguer i és aquesta família catalana la que investiga l'autora del treball consultant nombrosos arxius catalans que la van portar a Camarasa, a la Noguera, on es troben les arrels de la família Figueres. La Maria Rosa ens explica els possibles motius que dugueren un metge i la seva esposa Paquita, mestra, a un país tan llunyà i on tres mesos després naixeria el seu fill: la inseguretat de la Barcelona on vivien i el fet que una germana de Paquita ja era a Costa Rica. Trenta dies de viatge en vaixell i una escala a L'Havana portaren el jove matrimoni a un país independent des de feia relativament poc temps, pobre, càlid i de natura exuberant, concretament a un poble a uns setanta quilòmetres de la

capital. Allà parlaran català amb el seu fill, que va descobrir el castellà quan va anar a l'escola. Més endavant la família s'instal·là a San José, ja amb quatre fills, on el doctor Figueres fundarà una clínica. El primogènit viatjarà a Boston als divuit anys amb la intenció d'estudiar medicina, però tornarà el 1927 sense aquesta titulació (ni cap altra), després de passar també per Nova York. A Costa Rica comprarà una finca agrícola, "La lucha sin fin", on els seus treballadors començaran a dir-li "Don Pepe". Es casarà amb una noia nord-americana, Henrietta i els seus ideals de renovar el país el portaran a la política, arribant a president del govern el 1948, càrrec des del qual dissolgué l'exèrcit del país: Costa Rica fou el primer país sense forces armades. Tornà a ser president el 1953-1958 i entre 1970-1974. És sobretot recordat com el president que va voler modernitzar un país eminentment agrícola que depenia de l'exportació de cafè, diversificant els conreus i culturitzant els habitants. Amb la seva segona esposa va viatjar per primer cop a Catalunya l'any 1956, com a president, a la terra dels seus ancestres, on va parlar en català, cosa que no va agradar gaire a les autoritats franquistes. Don Pepe va morir el 1990, i a la seva tomba hi ha aquesta inscripció (en castellà): "Les armes us han donat la victòria; les lleis us donaran la llibertat".

Amb aquest breu resum de la biografia de José Figueres ens podem fer càrrec de la important trajectòria d'aquest home gairebé fet a si mateix. No és un "català" més a Costa Rica. Com diu l'autora, va ser el transformador del país.

Biografiar aquest personatge ha portat a la Maria Rosa Serrano als escenaris de la seva vida, especialment a la finca "La Lucha" i a contactar amb persones que el van conèixer a fons. També a nombrosos arxius i institucions de les dues bandes de l'Atlàntic i a consultar una extensa bibliografia (recopilada al llibre) sobre un personatge aquí força desconegut i de vida apassionant. S'entén de sobres l'interès de l'autora per donar forma de llibre al seu estudi, farcit d'il·lustracions amb documents i fotografies relacionades amb José Figueres.

Ja per acabar amb la trajectòria d'aquest personatge, cal dir que un dels seus fills, José María Figueres Olsen, fou també presi-

■ Serrano Jarne, M. Rosa

■ José Figueres Ferrer. *Arrels de l'home que va transformar un país*, Impremta Columba, 2003

■ 184 pàgines

dent de Costa Rica entre els anys 1994 i 1998, després d'haver exercit diverses carteres ministerials als anys 80. Altres membres de la família Figueres han participat i/o participen en l'activitat política del país centreamericà, fins al punt d'existir el terme que descriu aquest fenomen: figuerisme.